

FIGYELŐ

Szépirodalom

SPIRÓ GYÖRGY:

Fogság

A recenzens komoly zavarban van, ha Spiró György új regényét akarja méltatni. Minden túlzás nélkül mondhatom, annyi dicsérni való akad benne, hogy jószívről nehéz választani, mivel is kezdjük.

A lenyűgöző tudásanyaggal, melyet az 1. századi Mediterráneumról lehet meríteni belőle? Kezdhethetünk ezzel is, hiszen a *Fogság* nem csak a hallatlanul sokszínű Római Birodalomról, benne az ókori Palesztináról vagy a kor szellemi fővárosáról, Alexandriáról ad kimerítő képet. Nemcsak a tájakról, városokról, hanem az ezeket benépesítő tarkabarka ember-sereglettről is olyan plastikus, izgalmas leírást olvashatunk, amelyet csak a történelmi regények legjobbjai kínálnak.

Vagy említsük azt a mesterien végigvitt párhuzamot, amely a korabeli világbirodalom helyzete, a benne élők, egymással folyamatos életre-halálra menő versenyt vívók és a mai hasonlóan értékválságos, nagyhatalmas, globalizált világ között van? Dicsérhetnénk ezt is. Az

éleslátást, amellyel a szerző felfedezi és olvasói számára átélhetően ismerőssé teszi a nagyon különböző történeti viszonyok között érvényesülő mély, materiális közösséget. Az ostoba és egy kisebbség jól felfogott érdekében szított nacionalizmust, a társadalomból kivesző teremtő munka hiányában fellépő morális válságot, a tömegméretekben folyó manipulációt, a tradicionális közösségek felemásságát, a centrum-területek és a perifériák törvényszerűen kialakuló egyenlőtlen viszonyát. Vannak olyan jelenségek, amelyek leírásai bár történetileg példásan hitelesek, mégis szinte fájón korszerűnek hatnak. Csak egy a sok közül: a műveltségre, szabad szellemre vágyó ifjú főhőst elbűvölő vegyes etnikumú, s mégis oly békésen együtt élő nagyvárosban, Alexandriában elszabadul a pokol. Pogromok, gettóba kényszerítés, megalázás, kínzás, gyilkolás. Az egykoron egymásra mosolygó szomszédok hirtelen gyilkos vadállatokká válnak. Spike Lee filmje ötlük az eszembe, a New York-i forró nyárban a szinte semmiből előbugyborékoló sötét és brutális etnikai gyűlölködésről és harcokról feketék és olasz-amerikaiak

között, meg a jugoszláv polgárháború fotói: ezeken fél évszázada békében együtt élő bosnyákok és szerbek gyilkolják egymást mélységes mélyről előtörő, fékezhetetlen gyűlölettel.

Méltathatnánk azt a jellemrajzot, a személyiség fejlődésének aprólékos bemutatását, melyet Uriról, a 770 oldalas nagyregény főhőséről kapunk. Gyenge, beteges, rövidlátó, önértékelési zavarokkal küszködő kamaszból tapasztalt és világlátott, szabad felnőtt férfivá érik. Értelmiségivé, aki imponáló tudásvágygal igyekszik szellemi függetlenségét megszerezni. Együtt „okosodunk meg” vele. Sok mindent megértünk a pénz és a politika természetéről, működési mechanizmusáról, meg a felnőtt-világról, a „komoly játékok” terepéről, amely a folyamatos és kimeríthetetlen hazugságok, a nyers érdekek és az azokat elleplező manipulációk univerzuma. Ebben kell tudni megélni, ezt túlélni, s még némi boldogságot is kicsikarni. Az élet pedig – a szellemi ember esetében – maga a meg- vagy felvilágosodás, s az ezzel együtt szinte törvényszerűen bekövetkező elszigetelődés, elmagányosodás folyamata.

Beszélhetnénk arról, milyen mesterien mutatja be Spiró azt, hogy miféle hitek, babonák, tévképzetek, előítéletek, vallások találnak utat a gondolkodást megtagadó többség agyához és szívéhez. „Úgy látom, az emberek nem bírják elvi-

selni a békét. Békében van idő gondolkozni, és az fáj... Békében a lélek rokkan, háborúban a test” – mondja az egyik szereplő. Spiró könyörtelenül pontos látéletet vesz föl az emberi civilizációról, s mindezt el is olvastatja velünk. A lehetetlent kísérti: a legkomolyabb dolgokról a lehető legtöbbeknek szólni. Hiszen a szó szoros értelmében nyújtja a kalandregény izgalmát, elkövet mindent azért, hogy pontosan érthető, követhető legyen a szigorúan lineáris cselekmény.

Talán kéne is írni egy másik recenziót arról, milyen alapos tudással és őszinte alázattal írta meg Spiró György a *Fogságot* az elképzelhető legszélesebb olvasóközönségnek.

SZARKA KLÁRA

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2005,*
774 oldal, 3990 Ft)

BALLA D. KÁROLY:

Szembesülés

*121 fragmentum egy
regényhiány környezetéből*

Miközben a könyv szerzője a maga elé tűzött cél (*körbeírni a hiányt*) elérésére törekedett, szakmai kihívás elé állította recenzenseit is azzal, hogy új regénye integráns részévé tette a saját regényéről írott fikatív kritikákat. Ezek számos szempont-